

Maciej Szczurowski

"Historia i historiografia. T. 1.
Starożytność i średniowiecze",
Edward Alfred Mierzwa, Toruń 2002 :
[recenzja]

Piotrkowskie Zeszyty Historyczne 5, 455-456

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

była wynikiem przede wszystkim postępującego procesu emancypacji i stanowiła niezbędny element modernizacji społeczeństwa. Autorzy większości artykułów zdają się przekonywać czytelnika, że w okresie dwudziestolecia międzywojennego i w Polsce powojennej kobieta z grupy inteligentkiej, której należne byłoby miano nowoczesnej, musiała być aktywna zawodowo. Samorealizacja kobiety na gruncie zawodowym została oceniana znacznie wyżej od aktywności na polu życia rodzinnego. Wydaje się, że warto byłoby więcej miejsca poświęcić pracy kobiet podejmowanej wyłącznie w celu materialnego zabezpieczenia bytu. Dokładniejszej analizie należałoby poddać także postawy kobiet wywodzących się z kręgów katolickich, cieszących się wszak nie tylko w Polsce przedwojennej dużą popularnością. W niniejszej pracy problem ten został tylko zasygnalizowany. Tymczasem dotychczasowe badania w tej dziedzinie prowadzone były z jednej strony przez historyków – duchownych lub badaczy deklarujących prokatolickie sympatie, z drugiej przez środowiska feministyczne. Tym bardziej pożądane i niewątpliwie interesujące byłyby rzetelne badania, sine ira et studio, możliwie bezstronnych historyków.

Aneta Bóldyrew

Edward Alfred Mierzwa, *Historia historiografii*. Tom I, *Starożytność i średniowiecze*, Wydawnictwo „Adam Marszałek”, Toruń 2002, ss. 592.

Prof. dr hab. Edward Alfred Mierzwa jest jednym z najwybitniejszych współczesnych historyków polskich. Specjalizuje się w badaniach nad problematyką kontaktów polsko-angielskich w XVII wieku, zagadnieniami historii historiografii powszechnej, historii cywilizacji oraz metodologii historii.

Obszerna, licząca bez mała 600 stron książka pt. *Historia historiografii*, tom I, *Starożytność i średniowiecze* jest pierwszą z planowanego czterotomowego cyklu, i została poświęcona przeglądowi dorobku historiografii światowej antyku i średniowiecza. Autor przyjął jak najbardziej słuszną zasadę przeprowadzenia wykładu w ujęciu chronologiczno-regionalno-rzeczowym, przy czym należy zgodzić się z zaproponowaną i ogólnie przyjętą w pracy cezurą końcową sięgającą końca XV wieku (z wyjątkiem historiografii włoskiej).

Zebrany materiał badawczy jest bardzo obszerny i wszechstronny. Profesor E. A. Mierzwa posłużył się nie tylko bogatą literaturą przedmiotu, polską i zagraniczną, ale również licznymi kserokopiami niedostępnych w zasadzie opracowań. Te solidne podstawy umożliwiły Autorowi sformułowanie licznych nowych ustaleń badawczych.

Praca, poza wstępem, bibliografią, indeksem i cennym słownikiem podstawowych terminów i pojęć, składa się z dwudziestu rozdziałów będących logiczną konsekwencją przyjętego ujęcia problematyki. Poszczególne rozdziały podzielone są na zagadnienia (podrozdziały) ułatwiające studiowanie i percepcję wykładu. Podkreślić należy, że na zakończenie każdego z nich Autor podaje wykaz podstawowej literatury odnoszącej się

do zaprezentowanej treści. Ułatwia to dalsze studia w określonym kierunku.

Rozdział pierwszy wprowadza czytelnika w genezę pisarstwa historycznego, wyjaśnia znaczenie historii dla rozwoju społeczeństw, podkreśla rolę i znaczenie pamięci na wczesnym etapie rozwoju społecznego i cywilizacyjnego. Dalej wyjaśnione są podstawowe pojęcia związane z historiografią. Rozdział kończą rozważania dotyczące protohistoriografii czyli twórczości przedhistoriograficznej.

W kolejnych rozdziałach Autor przedstawia we wspomnianym już układzie chronologiczno-regionalnym dorobek pisarstwa historycznego: Azji Południowo-Wschodniej (rozd. II), starożytnego Bliskiego Wschodu, Grecji i Rzymu (rozd. III-IV), historiografię wczesnochrześcijańską, bizantyjską, hagiografię oraz dorobek kronikarzy łacińskich u schyłku starożytności (rozd. V-VIII).

Następne rozdziały poświęcone są historiografii średniowiecznej: europejskiej (rozd. IX, XII-XX) oraz azjatyckiej i Bliskiego Wschodu (rozd. X-XI), między innymi syryjskiej, perskiej, żydowskiej a nawet mongolskiej. Omawiając dorobek piśmiennictwa historycznego poszczególnych krajów Europy, jest rzeczą oczywistą, że najwięcej miejsca Autor poświęcił pisarstwu francuskiemu, niemieckiemu, włoskiemu, nordyckiemu oraz regionu Wysp Brytyjskich. Rozdział ostatni (XX) poświęcony jest historiografii polskiego średniowiecza.

Ujęcie tematu, jakie zaprezentował autor, pozwoliło mu na pokazanie dynamiki rozwoju historiografii światowej od starożytności aż po zmierną epokę średniowiecza. Jednocześnie znajdujemy w treści książki zarówno przyczyny, jak i skutki twórczości nie tylko poszczególnych szkół pisarstwa historycznego, ale również najwybitniejszych ich przedstawicieli. Wybrane i wkomponowane w treść narracji fragmenty dzieł poszczególnych autorów, sugestywnie obrazują styl, zainteresowania i warsztat ówczesnych pisarzy historycznych. Niezwykle cenne są odautorskie przypisy i wyjaśnienia E. A. Mierzwy, jak chociażby znakomity wywód na temat hipotetycznej daty urodzin Jezusa.

Przedstawiona praca w rzeczywistości daje obraz pełniejszy. Obejmuje ona nie tylko zagadnienia z zakresu historiografii, ale przedstawia je na szerokim tle przemian społecznych, i nie tylko, zachodzących w świecie antyku i średniowiecza.

Rekapitułując, książka Edwarda Alfreda Mierzwy cechuje się wieloma nowymi ustaleniami i stanowi cenny wkład do pełnego poznania historii historiografii powszechnej. Jest ona bowiem pierwszym, kompleksowym opracowaniem tego rodzaju nie tylko w Polsce, ale również w historiografii europejskiej. Jestem głęboko przekonany, że stanie się ona jednym z podstawowych podręczników akademickich na studiach historycznych oraz znajdzie należne jej miejsce wśród kanonu literatury warsztatowej historyków i pasjonatów historii.

Maciej Szczurowski